

Dinsdag 19 September 1944

.....`s avonds alles rook en vuur en wind naar Berkenoord. Ongerust of de brand naar ons zou overslaan. In `t holst van de nacht nog een kar met vluchtelingen, NSB `ers. Hitlerjugend steekt vele huizen in brand, tipje van gordijn in brand steken en benzine sprenkelen. Vee werd door Duitsers gemolken, omdat de bevolking door schieten niet in de weilanden durfde.

Alles staat in brand o.a. station, Van Schaeck Mathonsingel, Hertogstraat, Burgstraat, Valkhof, Huize Behoir, Graafseweg, Keizer Kareplein, Mariënborg, Batavierenweg, Claas Noorduijnstraat, Oranjesingel, verder door de gehele stad. Zeven doktoren dakloos. Hertogstraat, Burchtstraat, Nelfkensbos, Hunnerpark, Ubbergen, Waterkwartier, grote branden. Ming werkt in ziekenhuis van de Amerikanen, 800 gewonden en zei de eerste dag dag misselijk te zijn van de erge wonden. Kinderen zijn bij de Engelsen in de wagen en roepen maar steeds `hoera Tommy`s`. Ming helpt Duitsch soldaat te verbinden, dan komen 4 Engelsen om haar taak over te nemen en willen het geweer afnemen, groot verzet.

Woensdag 20 September

Graafseweg zwaar geschut voorbij, eindeloos. Annastraat tanks, men schatte anderhalf duizend. Bevolking begroette de Engelsen en Amerikanen uitbundig, kwam geen eind aan. Sigaretten en chocolade werden uitgedeeld en werd gepraat zo als dat ging. De Engelsen maakten een beschaafde indruk. Zo werd er alle dagen veel gereden met geschut, tanks, schepen op wielen¹. De bevolking steeds uitbundig. Op Berkenoord enige families met vele kinderen geherbergd in linnenkamer en biljartkamer. Vluchtelingen en angstige afgematte gezichten. Nog steeds geen gas, ook dikwijls geen electriciteit en vanaf de strijd in Nijmegen geen water, het is ontzaggeijk behelpen. Stukken plafond naar beneden, steeds meer ramen stuk. Bruggen in Engelse handen, groots werk. Nu zwaar geschut achter Berkenoord, lawaai zo zwaar dat het bijna niet is vol te houden, de nachten daardoor onmogelijk. Slapen met dagkleding aan, sommigen in de kelder. Engelsen komen water op Berkenoord tanken, slapen in kuilen in ons bos, hebben afvalplaatsen daar gegraven, zelf keurige WC gegraven, met zeildoek er om heen. Gaven als dank een groot blik jam. Nadat Nijmegen vrij was heerste er in de stad naast al de ellende toch een prettige dankbare sfeer, eindelijk bevrijding.

Hier en daar nog resten Duitsers, nog onveilig in de stad. Na de bevrijding weer rustig, naar Engelse berichten luisteren met open ramen, na 8 uur weer op straat, melk halen zonder gevaar gesnapt te worden. Ieder haalt zijn oude voorraad voor de dag, nu is het tijd dit te gebruiken, echte thee en chocolade. Heerlijk nu vrij te durven praten.

Dond. 21 September

Nijmegen in Engelse handen

Zondag 24 September

Luchtgevechten boven Berkenoord, wilden het geschut vernielen. Angstig. Steeds meer ramen stuk door het zware geschut, deuren willen niet open, zijn ontzet. Spanning over Arnhem, veel zorg. Engelse militairen hebben meer hulp nodig. Bevolking mag eerst juichen als een stad is bevrijd. `k Ben `s middags in de stad geweest en verwoesting Hertogstraat en omgeving, Burchtstraat, Broekstraat, Nelfkensbos, Hunnerpark gezien waar nog 2 dode burgers op straat lagen. De verwoesting is ontzettend, veel erger nog dan na het bombardement op 22 febr. `44.

Maandagmorgen 25 September

`s Nachts zeer veel kanongebulder, de lucht in `t Noorden en naar `t Oosten bloedrood van de branden (Arnhem). Per radio gezegd Engelse troepen de Rijn bij Arnhem overgestoken, kunnen nu hulp geven aan de luchtdalingstroepen ten N. van de Rijn, die al 7 dagen en nachten machteloos staan en toch volhouden. Tweemaal aanval op stukken geschut voor en achter Berkenoord. Al is het in Nijmegen erger door het oorlogsgeweld, toch kunnen we nu vrij ademen. We zien geen Duitschers meer die ons trappen, worden geen mannen gedwongen om dwangarbeid te doen, onderduikers kunnen zich vrij bewegen. We kunnen vrij praten en naar de radio luisteren. We kunnen vrij onze fietsen gebruiken. Vrouwen worden niet opgepikt om dwangarbeid voor de Duitschers te doen.

Dinsdag 26 September

`s Nachts en overdag zeer onrustig door vliegtuigen die aanvallen doen op `t geschut in het veld en op de wagens langs de wegen. Om 5 uur kwam een granaat over ons huis loeien, kwam dichtbij in `t veld terecht, een kind werd duim en wijsvinger afgeslagen. Op Berkenoord weer veel ruiten stuk, overal glas binnen en buiten. `s Avonds door hevig schudden van afweergeschut reservoir waterleiding lek, daardoor moest de hoofdkraan worden afgesloten en waren we weer waterloos.

Woensdag 27 September

Vluchtelingen uit de stad op Berkenoord en veel langs de weg. Dr. Lichterink met gezin komt naar Berkenoord, doordat alle mensen van de Berg en Dalscheweg wegtrekken, wegens levensgevaar door luchtaanvallen op de brug, bommen op woonwijken. Engelsen in Arnhem onmogelijk, zijn weer ten Zuiden van de Rijn. Engelse en Amerikaanse ernstig gewonden worden naar Brussel gebracht, kunnen niet zover komen, worden bij Veghel tegengehouden. Zr. Crentzberg werkt bij 800 Amerikaanse gewonden, was de eerste dag misselijk van al die wonden. Dagelijks vallen er slachtoffers onder de burgers op straat.

Donderdagmorgen 28 September

De nacht veel kanongebulder en ontploffingen in de verte, weer beneden in de stoel geslapen. 30 Engelse militairen bij ons geslapen op de waranda, lighallen, keuken. Ze wilden onze eetkamer en andere kamers niet die werden aangeboden, vonden ze te mooi. Fietshok voor conversatiezaal, thee gezet in de keuken, busje met thee, suiker, poedermelk te zamen. De 30 Engelse militairen gaan bij ons baden. De kok schilt voor hen de aardappelen. Zij eten witbrood. Niemand durft vandaag op straat wegens bommen en granaten. Vele doden en gewonden. Soldaten hebben tenten gemaakt in ons bos om te slapen en rondom ons huis en in het bos allemaal militaire wagens. Militairen presenteren steeds sigaretten. Elst weer in Engelse handen, Engelsen staan nu voor Oosterbeek aan de zuidkant van de Rijn.

Vrijdagmorgen 29 September

De voornacht erg onrustig in de lucht, veel schieten en loeien van granaten. Vandaag werd verteld dat de spoorbrug stuk is, het middenstuk hangt naar beneden. Ook wordt verteld dat in de voetbrug een gat is geslagen en de Engelsen bezig zijn een pontonbrug te te slaan. Verder de dag nogal rustig. Het bedrijvig zijn van de Engelse militairen in ons bos is aardig om te zien. Weer vele vluchtelingen met koffers en beddegoed trekken uit de stad. Vandaag zelfs de linnenkamer als patientenkamer ingericht. Die dame had 2 granaten in haar huis gehad. Men hoort dagelijks ontzettende drama`s van mensen die tijdens de strijd in Nijmegen moesten vluchten en juist midden inde strijd terecht kwamen.

Zaterdagmorgen 30 September

Boven Nijmegen was alles deze nacht rustig, veel ontploffingen in de verte. Overdag heel rustig, veel gerij van de Engelsen en Amerikanen. Er durfden wat meer mensen zich op straat te begeven. Ben in een grote schuilkelder geweest in het Pius convent, waar vele mensen, hele gezinnen wonen, enkele alleen

¹ Schepen op wielen: amphibie-voertuigen (jp)

voor de nacht. In een kamer in het souterrain was het ordelijk en fris en heerste er een beschaafde sfeer. Er zaten gezinnen die alles kwijt waren. Sommige breien, anderen gingen dammen. Een baby van 2 maanden in een wiegje. In een andere kamer en gangen rook het vies en was het zeer vuil. Alle mensen zijn dikwijls bij ontploffingen zeer nerveus. Vandaag mevr. Wierdsma en Inger op Berkenoord gekomen. Dr. blijft nog in eigen huis mocht er eens brand te blussen zijn.

Zondagmorgen 1 October

De nacht veel schieten in de verte. Overdag durfden moedigen weer te wandelen op straat, alleen niet graag over bruggen omdat daar geen plaats is om te schuilen. Bij mej. Van Straten een etenspan gezien waarin een granaatscherf een gat geslagen heeft. Gisteren melk gehaald zonder bon. 's Avonds weer veel schieten. Veel lichtkogels in de lucht, net vuurwerk.

Maandagmorgen 2 October

De nacht vreselijk geweest, niemand kon slapen door schieten, ontploffingen en loeien van projectielen. Ook in de stad weer 6 huizen in de St. Annastraat getroffen door projectielen en hier en daar weer branden. Werden weer Duitse parachutisten neergelaten in de Ooijpolder nabij de Waalbrug. Werden alle gevangen genomen. Het blijkt duidelijk dat Nijmegen en Arnhem met de grote rivierbruggen van het grootste belang zijn voor de Duitsers. Weer hevige gevechten aan de Zuidkant van de Rijn bij Arnhem. Bevolking in Zeeland wordt door Radio Oranje aangezegd de eilanden te verlaten wegens noodzakelijke bombardementen.

Dinsdagmorgen 3 October

De dag van Leidens ontzet. De nacht is erg onrustig geweest. In de stad zijn weer vele doden gevallen door voltreffers, granaten en branden. Onze linnenjuffrouw is waarschijnlijk met het hele gezin in een schuilkelder onder een kapokfabriek omgekomen. Zij is nog niet gevonden, maar vele slachtoffers zijn er al uitgehaald, o.a. haar moeder, hoofd ontoonbaar, en haar broer. 't Huis van dr. Ligterink is ook afgebrand. Ze zijn zeer onder de indruk. Engelsen legden een rookgordijn om de Waalbrug te beschermen. De Engelse logee's bij ons zijn alle vertrokken, waarheen kan niet worden gezegd. Ze lieten alles keurig achter en de commandant kwam afscheid nemen en bedanken. 's Avonds hebben we echter 2 Engelse logee's terug gekregen. Het Ned. Volk gedraagt zich door gastvrijheid voor de Engelsen voorbeeldig, doch tevens is er een deel dat zich als bedelvolk voordoet om van alles van de Engelsen los te krijgen.

Woensdagmorgen 4 October

De nacht zeer onrustig, veel ontploffingen, loeien van granaten, veel gerij van de Engelsen. Ik heb weer beneden geslapen. Er zijn weer vele branden geweest vannacht, weer vele mensen dakloos. Steeds meer vluchtelingen uit de stad naar het vluchtelingenkamp te Wijchen. Overal staan wegwijzers die naar het kamp wijzen. De distributie is nog steeds niet in orde na de bevrijding. Alles is door de Duitsers leeggeplunderd en de winkels zijn stuk of verbrand. Vanmorgen zagen we een groep Duitse gevangenen met strakke gezichten, bewaakt door mannen van 'Vrij Nederland'. Nog steeds loopt 'Vrij Nederland' in burger, geweer op de schouder en oranjeband, waarop oranje staat gedrukt, om de arm. Om 17 uur granaat ontploft op de Molenweg, ik dacht dat mijn laatste uur had geslagen, schrok hevig. In de keuken twee ramen met sponning en al er uitgeslagen, planken voor de ramen weggeslagen en verder verschillende ruiten buiten en binnenshuis. Volgens oorlogsrecht gaat de oorlogvoerende als hij terug wordt geslagen de stad en de omgeving plunderen, opdat de andere militaire macht niets meer vindt. Doch Nijmegen is nu zo getroffen dat de Engelsman nu overal heeft aangeplakt dat er in geen geval geplunderd mag worden.

Donderdag 5 October

De nacht is ontzettend onrustig, angstig geweest. Velen van ons brachten een gedeelte of de gehele nacht in de schuilkelder door. Wij voelen ons ontzettend opgejaagd en weten dat elk ogenblik ons laatste uur geslagen kan zijn. Om 12 uur kwam in de middag kwam weer met een huilend geluid een vliegtuig neertuimelen een paar minuten van ons huis. Ieder greep onwillekeurig naar zijn hoofd en bukte zich. Een piloot zagen we met een parachute naar beneden komen. Er is nu zekerheid dat onze linnenjuffrouw ook dood is. Zij is iets verminkt in het gezicht. Het gehele gezin is nu dood. Vandaag hoorde ik dat mensen van de Gemeentedienst in verbrande huizen waren om zich goede dingen toe te eigenen. Dit van een ooggetuige. De slachtoffers hebben het zeker nog niet erg genoeg en moeten ook nog bestolen worden. De Amerikaanse parachutist van vandaag kwam neer met verbijzeldes enkels. Ik zag een groep Duitse gevangenen achter prikkeldraad.

Vrijdagmorgen 6 October

De nacht veel geschut, doch wij goed geslapen. Een projectiel ging 's avonds 11.45, angstig gevoel, over ons huis. 100 Engelse militairen kwamen op Berkenoord weer voor plaats vragen en hebben weer onderdak in bos en tuin in tenten en onze lighallen. Verder gaven we weer beschikbaar fietshok, roefjes, tuinkamer, spreekkamer, plaats in 't Houten Huis. De militairen kunnen zich met weinig behelpen, maar zijn dankbaar voor

huiselijkheid. Voor de radio hoorde ik van een Engelsman die bij de luchtlandingstroepen in Arnhem was, hoe vreselijk die mannen hebben geleden en hoe wreed de Duitsers waren toen zij hulp vroegen voor hun gewonden. 6 dagen en nachten hadden zij niet geslapen en de laatste dagen hadden zij ook geen voedsel meer.

Zaterdagmorgen 7 October.

De nacht geen bijzonders, ontploffingen, enige bommen, wat vliegtuigen. Vanmorgen hoorde ik dat de ouders van de werkvrouw in 't Houten Huis alles hebben verloren door een voltreffer die gisteren op hun huis kwam. Men zegt dat de Engelsen nu bij Wageningen over de Rijn zijn en dat Arnhem nu van drie kanten wordt omsingeld. De bewoners zijn geëvacueerd. Er is grote behoefte aan mensen die Engels kunnen spreken en worden er spoedcursussen gegeven. Ik zag vanmorgen een graafmachine van de Engelsen, het leek een kleine tank, die in een ogenblik een diepe kuil maakte. Er was veel belangstelling. Zondag zag ik daarin een groot oliekleed liggen. Er werd een grote hoeveelheid water in gedaan voor brand blussen, mocht de waterleiding eens onbruikbaar zijn. De doorbraak over de Rijn bij Wageningen door de Engelsen blijkt niet waar te zijn.

Zondag 8 October

De nacht is nogal rustig geweest. Vanmorgen gingen twee zusters van ons naar de kerk, in een grote schuilkelder. Het geheel deed denken aan de catacomben. Voor hen die nog niet op straat durven had de predikant in de courant een dienst gedrukt, die ze in huis konden volgen. Wat is het heerlijk weer een vrije courant te hebben. De vorige nacht heeft weer brand gewoed aan de Bijleveldsingel, oorzaak onbekend. De luchtbescherming zei 'dit zegt ons dat er nog verkeerde elementen onder ons zijn. Nederland is veel te slap voor ze'. Vanmiddag weer een verwoest gedeelte in een buitenwijk gezien. Het is ontzettend. Toch hoort men steeds dat het aantal doden meevalt. Vreselijk is wat Radio Oranje verteld, dat onze beste mannen en vrouwen uit Vught naar kampen in Duitsland zijn vervoerd, om de wagens was prikkeldraad heen gedraaid. Er was gebrek aan vervoersmiddelen en zo werden de overige 450 mensen doodgeschoten. Vanavond weer een heldere bleke streep aan de horizon richting Arnhem. Mej. Van Straten en ik hebben tezamen de litanie gebeden, nu we van alles afgezonderd zijn.

Maandagmorgen 9 October

De nacht is rustig geweest, wat ontploffingen in de verte. We vragen ons af of het nog nodig is gekleed te gaan slapen. We leven intens mee met allen die nog in bezet gebied wonen en nog zo door de oorlog moeten lijden nu er zo met doorbraak van de dijken wordt bedreigd, evenals met duisternis en hongersnood en kou en dwangarbeid. Ook hebben we grote bewondering voor het stakend spoorwegpersoneel, dat het in het bijzonder zo moeilijk heeft. Onze Engelse militairen van Berkenoord zijn gereed om twee dagen ergens heen te gaan, waar heen weet niemand. Vanmorgen was Nijmegen in een nevel gehuld, een z.g. rookgordijn, volgens zeggen om schieten tegen te gaan. Gisteren hebben weer vele Duitse granaten Nijmegen beschadigd. Dr. De Lange uit Nijmegen is door de Amerikanen in Groesbeek doodgeschoten wegens felle NSB en spion. Om de aandacht af te leiden had hij onderduikers in huis. Er vallen weer steeds granaten. Misschien staat dit in verband met het herstellen van de spoorrails.

Dinsdagmorgen 10 October

Elke morgen wordt gecontroleerd of alle militairen aanwezig zijn. Ze staan dan in rijen in onze tuin, doch niet stijf in de houding als de Duitsers. Vijf keer per dag gaat het belletje om te eten. Ze gebruiken steeds kleine porties. De nacht was zeer onrustig door granaten en geschut. Om 3.30 was het zo onrustig, ik hoorde steeds vlug achter elkaar het loeien van granaten en het ontploffen ervan, zodat ik direct naar beneden ben gegaan en daar gebleven ben. Vanmorgen hoorde ik dat er veel gevallen waren op de Kwakkenberg. Aan de Hazekampseweg brandden enige huizen af, ook op de Goffert vielen granaten. Ik hoorde dat Groningen, een gedeelte van de provincie, ook onder water staat. Mejuffr. Van Straten kreeg bericht van de Gemeente dat ze haar ingeleverde radio terug kan laten halen. Welk een vreugde. In de tanks en geschutswagens zien we dikwijls een hondje of soms een eend zitten, die als kameraad van de soldaat rustig meerijdt.

Woensdagmorgen 11 October

De nacht nogal rustig geweest. Vanmiddag wat onrustig in de lucht. Vanavond ontstellend bericht voor Radio Oranje dat ontzettend veel mannen uit de stad Utrecht en Amersfoort naar concentratiekampen in Duitsland zijn gebracht, omdat ze als alle Nederlanders weigeren te werken, graven, voor militaire doelen, is werken tegen eigen land. De stad moet door de politie zijn omsingeld. Vanavond was de gehele horizon weer verlicht door de schijnwerpers, men zegt dat dit wordt gedaan om de Engelsen te verblinden. De Kwakkenberg is zeer door granaatvuur geteisterd, waarin een Engels kamp is. Men spreekt van verraad

en is ontevreden dat niet alle NSB'ers en Rijks-Duitsers worden vastgezet.

Vandaag een brief per Roode Kruis verzonden naar een ander bevrijd gedeelte van Nederland, naar Eindhoven. Verder komt er nog steeds geen post.

Donderdagmorgen 12 October

De nacht was nogal rustig. Vandaag weer veel vliegtuigen naar Duitsland, vanmiddag weer enige luchtgevechten. De Nijmeegse bevolking dringt steeds meer aan alle N.S.B.'ers en Rijks-Duitsers in interneringskampen op te sluiten, omdat er nog veel spionage voor de Duitsers is en veel verraad. Het volk vindt dat er weer veel te slap wordt gehandeld. Er wordt door jonge mannen veel geluierd. Vandaag kwamen twee zusters, een coupeuse en één voor de huishouding zich aanbieden voor hulp in de huishouding, voor onderdak en voeding. Zij hebben door brand alles verloren. Ze vinden het niet erg als ze door iets dodelijks worden getroffen, ze hebben veel doorgemaakt. Ze spreken vooral van de branden die door de Duitsers werden aangestoken. Ze hebben een dag op straat gelopen en wisten niet waarheen.

Vrijdag 13 October

De nacht is nogal rustig geweest. Inger Wierdsma is liefst bij de militairen in haar overal en doet graag aan alles mee en hoe vuiler hoe liever. Ze geniet geweldig. Een Hollandse jongen van 16 jaar werd uit de toren van de Groenestraat gehaald. Hij gaf 's avonds seinen aan de Duitsers, waar zij granaten moesten werpen. Ook een gevaarlijke spion gepakt en 12 Duitsers in Engels uniform. Er wordt verteld dat de Engelse koning en generaal Eisenhouwer Nijmegen hebben bezocht. Men hoort praten dat ze niet tevreden zijn over de langzame gang van zaken in de Betuwe.

Zaterdagmorgen 14 October

De nacht is nogal rustig geweest. Er worden plannen gemaakt dat onze meisjes niet meer in de schuilkelder slapen en weer gewoon op hun kamer slapen. De courant meldt dat de voetbrug bij Arnhem stuk is. Waarschijnlijk om de Duitsers te beletten aanvallen in de Betuwe te doen. Op de Graafseberg zag ik weer een gat door een granaat en in de buurt weer veel glasscherven. Men spreekt van verraad van Duitse nonnen die tijdens de oorlog in de plaats van Nederlandse nonnen op de Heilige Landstichting zijn gekomen. Men zegt dat de moeder-overste een revolver onder haar kleding droeg. Ze zijn gevangen genomen. Ook spreekt men van 4 Duitse tanks die op de Brakkenstein zijn geweest met Duitsers in Engelse uniformen. Morgen wordt in de salon voor het eerst een korte kerkdienst gehouden.

Zondagmorgen 15 October

De gehele nacht floten en knalden de granaten weer over onze stad. Vanmorgen voor het eerst een korte kerkdienst in de salon, die Woensdagavond weer zal worden gehouden. Velen waren er bij tegenwoordig. We zongen 'God is tegenwoordig' en 'Rust mijn ziel Uw God is koning'. Er ging een rilling door mij heen dat dit op Berkenoord plaatsvond.

Maandagmorgen 16 October

De gehele nacht floten de granaten en waren de ontploffingen zeer nabij. We zijn allen direct naar beneden gegaan en daar gebleven. Bij de Graafsebrug is een granaat neergekomen. De courant bericht dat Rommel dood is. De Engelsen bewonderen hem als een groot veldheer. Nog steeds mag niemand van ons over de bruggen. Vanuit bezet Nederland komen jongens de rivieren over zwemmen om hun diensten aan te bieden in Vrij Nederland. Venray is bevrijd.

Dinsdagmorgen 17 October

De nacht is rustig geweest. Vandaag kwam aanvraag voor 100 soldaten voor 't slapen. De eetkamer en salon zijn daarvoor beschikbaar gesteld. De avond is echter zo stikdonker dat de meeste wagens met militairen onderweg zijn gebleven. De kok zette vanavond om 10 uur nog twee emmers vol goede thee met veel room erdoor en ging daarna bellen voor verzamelen. De courant meldt dat de Engelsen ten westen van Arnhem over de Rijn zijn. Heerlen is bevrijd.

Woensdagmorgen 18 October

De nacht is rustig geweest. De militaire wagens zakken diep weg in ons bos, daarom brengen de Engelsen vandaag veel grint en storten dit op het hoofdpad uit.

Donderdagmorgen 19 October

De nacht was hier rustig, in de verte veel ontploffingen. Voor het eerst sinds een maand heb ik geslapen zonder dienstjapon aan. Gisteravond heerste er veel gezelligheid in de keuken door bezoek van de Engelsen die op echte sterke thee met room tracteerden en wittebrood met een soort vlees. In de spreekkamer was het ook tjokvol van militairen die de tijd gebruiken met schrijven, courant lezen, dammen, kaarten, Hollands leren, roken en radio luisteren. De radio geeft berichten door dat de winter voor Nederland zeer zwaar zal zijn in het bezette gebied, vooral in de grote steden. We zijn daardoor zeer onder de indruk. Men hoort telkens dat zeer kleine jongens van de Hitlerjugend zo gevaarlijk zijn. Zelfs al werden ze gevangen genomen en ze de

handen boven hun hoofd moesten houden, ze nog probeerden granaten af te werpen.

Vrijdagmorgen 20 October

De nacht veel granaten in stad en omgeving.

Zaterdagmorgen 21 October

De nacht weer veel granaten op de stad. De bewoners van de schuilkelders wordt aangeraden de kelders langzamerhand weer te verlaten en weer naar huis te keren en zij die geen huis meer hebben te trachten onderdak te krijgen bij familie of kennissen. In de schuilkelders breidt de tuberculose zich zeer snel uit, ook is difterie uitgebroken. Vanmiddag kreeg het dochtertje van onze dokter door het keukenraam een granaatscherfje tegen haar arm. Het stukje was gloeiend heet en ze schrok erg. Vele granaten vielen in de stad.

Zondagmorgen 22 October

De nacht onrustig, veel granaten. Vanmiddag luchtgevecht. Onverwachte aanval der Engelsen bij Den Bosch. Worden grote razzia's gehouden te Amsterdam door de Duitse Sicherheitspolizei om de ondergrondse beweging tegen te gaan. De radio zegt 'Amsterdam voelt zich als een belegerde stad'. Half uur gas per dag, weinig voedsel, nog water, halve stad is ondergedoken. Doch de bevolking heeft de humor, al is zij somber, nog niet verloren en blijft standvastig verzet plegen. Het front te Nijmegen is in beweging.

Maandagmorgen 23 October

De nacht veel granaten, weer branden in de stad. Er is nog veel spionage in de stad en omgeving, daarom mag niemand over de bruggen. Bewoners van Nijmegen die tijdelijk in Beuningen zijn, mogen zelfs niet naar Nijmegen terug en mogen ook daar niet blijven en worden verder getransporteerd naar Eindhoven en naar België.

Dinsdagmorgen 24 October

De nacht weer veel geschut en veel granaten, weer branden. Vandaag zijn 40 SS-mannen in een schuilkelder in de Grootestraat gevonden en gevangen genomen. Zelfs NSB-ers gevonden die zich in grafkelders schuil hielden. Breskens Zeeland is weer ten dele in Duitse handen*. Vanavond voor het eerst de horizon niet verlicht door zoeklichten. Wel moesten de Engelsen weer een fort in de nabijheid prijsgeven. * Dit bericht blijkt onjuist te zijn.

Woensdagmorgen 25 October

De nacht angstig onrustig door gebulder om ons heen en veel granaten. Om twee uur 's nachts heb ik mij weer aangekleed om

naar beneden te gaan. 's Morgens hoorde ik dat er ook vier granaten in het Canisius ziekenhuis terecht zijn gekomen. Ook weer een granaat in het afgebrande huis van Dr. Lichterink en heeft in de gespaard gebleven bijkeuken nog erge vernieling aangericht. Vanmiddag ging ik naar mej. Van Straten. Ik werd begroet met 'Hoe durf je er nog door er vallen steeds granaten'. Later hoorde ik dat op het Keizer Karelplein vandaag zelfs negen doden zijn gevallen. Verder probeert het leven zich te herstellen, de stratenmakers zijn weer bezig, voor het eerst na de bevrijding ging er een trein naar Wijchen. De radio meldt dat de Duitsers vliegende bommen op Aken, nu ook naar België afvuurden, wij zijn bang ook voor Nijmegen. Tegenwoordig gaat dikwijls het electrisch licht uit en we hebben maar korte tijd gas per dag, 2 ½ uur per dag.

Donderdagmorgen 26 October

De nacht is nogal rustig geweest. Ook de dag is nogal rustig geweest, al hoort men in de verte rondom ons veel geschut. De radio meldt dat er in Amsterdam weer een groep gijzelaars aaneengebonden en doodgeschoten zijn door Duits geweld. Men zegt dat er vanuit Kesteren granaten naar Nijmegen worden afgeschoten.

Vrijdagmorgen 27 October

De nacht vrij rustig, in de verte weer veel ontploffingen. We zijn ontdaan over het roven door de Duitsers in Den Bosch, rijwielen, horloges, kousen, linnenkasten worden leeggeplunderd.

Zaterdagmorgen 28 October

De nacht is zeer onrustig geweest, het geschut was voortdurend in werking. Tilburg en Bergen op Zoom bevrijd, troepen naderen Rozendaal.

Zondagmorgen 29 October

De nacht nogal rustig. De dag vreselijk in de stad, weer vele granaten en bommen, waardoor weer doden en vele huizen onbewoonbaar. De burgers in de stad angstig, opgejaagd. De radio meldt vandaag Breda bevrijd. Vandaag ging een patiente van Berkenoord naar haar huis terug in Nijmegen. Geen taxi verkrijgbaar en werd mevrouw per kinderwagen opgehaald om haar koffers en dekens in te vervoeren en zo lopend naar huis. Sinds de bevrijding is het luchtalarm kapot, dus daardoor is het dus rustig. Bij 't huis van mej. Van Straten staan twee Engelse wagens die elke avond de stad in nevel zetten. Dit is voor het burgerlijk verkeer erg lastig.

Maandag 30 October

De nacht was nogal rustig. Vandaag vielen er weer veel granaten. Voor het eerst zag ik weer de vuilnisauto en de trottoirs zijn ook weer ten dele hersteld. Breda is ook ontzettend geplunderd door de Duitsers. In kinderwagens vervoerden ze zelfs hun roof.

Dinsdagmorgen 31 October

De nacht nogal rustig. Rosendaal is zo goed als bevrijd. Vandaag weer veel gesproken over de vele slachtoffers en daklozen die de laatste dagen weer zijn gekomen. Vandaag inzameling voor getroffenen. Patiente die voor 2 dagen van ons ging, kwam bij ons weer om onderdak vragen omdat het in de stad te onveilig en vreselijk is. Dikwijls en ook nu vanavond geen electrisch licht.

Woensdagmorgen 1 November

De nacht rustig. Zuid-Beveland bevrijd. De Duitse radio meldt landing Engelsen te Vlissingen.

'k Ben vanmiddag de stad in geweest, loopt bijna niemand op straat, je voelt je schuw opgejaagd in de vreselijk kapotte stad. Hoe moet daar ooit weer een stad van worden gemaakt. Ik ben er opnieuw weer diep door getroffen. Vreselijke dingen hoor je steeds. Nu weer van een kennis die met andere heren liep. Plots komt er iets uit de lucht en meteen vliegt het hoofd van een der heren er af. De couranten zijn steeds vol van berichten 'plotseling overleden'.

Donderdagmorgen 2 November

De nacht nogal rustig. Vlissingen half bevrijd. Van Engelsen hoorden wij dat Nijmegen niet het ergste kapot is vergeleken bij andere plaatsen, daar moet alles plat zijn. 1 november lazen mej. Van Straten en ik een gedeelte van de dienst Allerheiligen. We waren er bijzonder door geroerd in deze benarde tijden. We hebben een gevoel dat alles wat beschreven wordt in de bijbel over beproevingen, dit alles betrekking heeft op deze tijd. Vandaag weer granaten. In de courant lazen we over Vught waar vele goede Vaderlanders daar de martelaarsdood vonden.

3 Novembermorgen

De nacht nogal rustig. Overdag wat Duitse granaten en enige bommen. Men staat versteld hoe moedig de Nijmeegse bevolking tracht voort te gaan, in het bijzonder in het zakenleven dat totaal kapot is.